

Necip Fazıl'ın Hikâyelerinin Genel Özellikleri

– Halit YILDIRIM · 11 Temmuz 2011

Necip Fazıl'ın Hikâyelerindeki genel özellikleri incelemeye başlamadan önce Sezai Karakoç'un şu tespitlerine kulak vermede fayda vardır: "Üstat Necip Fazıl, eseri, sözleri, davranışları ve jestleriyle bir bütün olarak düşünülmesi gerekli bir şahsiyetti. Bölünmez, parçalanmaz bir bütün. Necip Fazıl'ın şairliğini, düşünürlüğünden; düşünürlüğüne gazeteciliğinden; gazeteciliğini yaşantısından ayırıp düşünemezsiniz. Bunların arasına bir mesafe koyamazdınız. Süreklince yaşıyordu şiiri, düşünceyi, din ve ahlâk, geçmiş ve gelecek düşüncesini. Necip Fazıl demek, öyle bir kumaş demek idi ki, onda bütün bu saydıklarımın iplikleri birbiriyle iç içe dokunmuştu. En soyut düşünceden en somut bir eyleme geçiş mümkündü O'nun diyalektiğinde. Çünkü tümünü, tek bir sentez halinde yaşıyordu." [1]

Necip Fazıl Kısakürek'in hikâyelerinin iki önemli yönü bulunmaktadır. Yazar, okuyucuya ya bir mesaj iletmek yahut fikir vermek için hikâye türünü seçmiştir. [2]

Necip Fazıl'ın hikâyelerinde ölüm, yalnızlık, korku başlıca temalardır. Ama bu öykülerdeki ölüm, korku ve yalnızlık temaları, yalnızca psikolojik bir daralmadan, bunalımdan ve soyutlamadan öte, hayatın, ölümün anlamını arama, anlamlandırma, insanların boğuşup durduğu varlığı bir kaos olarak görmekten çok, o giriftlik içindeki uyumun, ahengin zorluğu ve güzelliği ile derinleşme çabasıdır. [3]

Kitaptaki hikâyelerin birçoğunda ölüm konusunun işlendiğini belirtmiştik. Necip Fazıl bu konuyu "Sırtlan", "Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri", "Olabilir Oğlu Olabilir", "Hayalet" adlı hikâyelerinde olduğu gibi korku, dehşet ve tecessüs unsurlarıyla birlikte ele alır. "Sırtlan" da yeni gömülmüş bir kadın cesedini parçalamak isteyen bir Sırtlan'ın vuruluşu, "Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri"nde ölen büyük babasını korku ve merakla seyreden bir çocuğun ölüm hakkındaki düşünceleri, "Olabilir Oğlu Olabilir" de bir telepati hadisesi anlatılır. Bu hikâyelerde hayal ve hayalet motiflerine de rastlarız. [4]

Necip Fazıl ilk dönem öykülerinde yoğun bir şekilde ölüm temasını işlemiştir. 1928 yılına rast gelen bu ilk öyküleriyle aynı yıllarda yayımlanan şiirlerini karşılaştırdığımızda, karşımıza çıkan manzara, Necip Fazıl'ın gerek şiirlerinde gerekse hikâyelerinde yalnızlık, korku, vehim, ölüm, varlık-yokluk gibi metafizik temaları işlediğidir. [5]

Allah, ölüm, korku, mavera gibi temaların ağır bastığı ilk dönem öykülerinde metafizik bir dikkatin egemen olduğu da görülür.

Mesaj yüklü olan bu hikâyelerde olay belli örgüler etrafında gelişir. Hikâyelerinin büyük bir çoğunluğu gerçek hayat kesitlerinden oluşur. Hatta hayatıyla bire bir örtüşen hikâyeleri de vardır. Mesela Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri adlı hikâyesi, kendi doğduğu evi ve o evde bir parça yaşadıklarının konu alır. [6]

Elbette hiçbir sanatçının sanatı hayatından kopuk değildir, ama Necip Fazılın sanatı kadar hayatıyla örtüşen bir sahilliği de çok az sanatçıda bulabiliriz. [7]

Necip Fazıl hikâyelerinde de hem yaşadığı çağdaki insan ve toplumun içinde bulunduğu sıkıntıları, çatışmaları, psikolojik hâlleri, bunalımlarını eşya ve tabiatın künhüne vâkıf olmak için yaşanan hafakanları, ölüm gerçeği karşısında kulun aciziyetini, mustarip "ben" in yalnızlığını, "ben" içinde yaşanan

çatışmaları, hesaplaşmalarını ifade etmiş ve hem de çağın bunalımına karşı çıkış yollarını, çözüm yollarını sorgulayarak bir kez daha mütefekkir yönünü ortaya koymuştur.

Bir kısım hikâyeleri kumar ve hasta kumarbaz tipi etrafında şekillenirken, bir kısmı da ölüm, yalnızlık, korku... vs temaları çerçevesinde şekillenir. [8]

Necip Fazıl Kısakürek'in hikâyelerinin iki önemli yönü bulunmaktadır. Yazar, okuyucuya ya bir mesaj iletmek yahut fikir vermek için hikâye türünü seçmiştir. [9]

Necip Fazıl'a göre "tomurcuk derdinde olmayan ağaç odundur." O tüm eserlerinde tomurcukla özdeşleştirdiği fikrinin, mefkûresinin derdinde olmuştur. O yüzden felsefi ve psikolojik içerikli eserler vermiştir. Onun hikâyelerinde de psikolojik bir derinlik hemen fark edilir. Materyalist düşünceden uzaklaşma çabasıyla mistik, metafizik, yalnızlık ve trajik karakterler yönünde eğilim gösterir. Onun hikâyeleri bu türün gerektirdiği bir vakıa örgüsünün yanında ona yüklediği derin ve her yönüyle insanı sorgulayan mesajlarla doludur. Bu yönüyle Necip Fazıl hikâyeciliğimizde yeni bir akımın mimarı olmuştur. Bu akıma "Psikolojik Hikâyecilik" veya "Mesaj Hikâyeleri" ismini vermemiz içten bile değildir. Orhan Okay'ın da dediği gibi Necip Fazıl iyi bir Hikâye yazarıdır. Hikâyelerinde tıpkı şiirlerinde olduğu gibi mistik ve metafizik bir derinlik vardır. Necip Fazıl, şiir olsun, hikâye olsun bütün sanat dallarında "toplumla ilişkiye, estetiğe ve ferdi oluşa" önem vermiştir.

Türün imkanların kullanmak suretiyle, kendi düşüncelerine uygun konular seçen sanatkar, fiktif (kurmaca) bir vakıayı dikkatlere sunarken olayların arkasındaki gerçeğe yönelir. Hariçteki davranış şekilleri insanın varlığını izaha yetmez. Onların açıklanması için davranışların arkasındaki gerçek sebebe yönelmek lazımdır. İşte bu gerçek sebebi bulma arzusu onu olayların arkasındaki sirlara götürür. Sır olan şeylerin anlaşılması için bir çaba söz konusu değildir. Önemli olan, "sır" olarak kabul edilen şeylerin varlığına dikkat çekmektir. Onun hikâyelerindeki bütün unsurlar buna hizmet etmektedir.[10]

Necip Fazılın hikâyelerinde görülen ve bazı çevrelerce eleştirilen bir diğer husus da sevdiği bazı hadiseleri, özdeyişleri, kendi buluşu olan söz gruplarını tekrarlamasıdır. Mesela şiirinde, piyes ve senaryolarında kullandığı "akrebin kısıncı" imgesini hikâyelerinde de kullanır. Bunun yanında "iyi insanlar iyi atlara bindiler ve gittiler" sözü de hakeza.[11]

Necip Fazıl Kısakürek'in hikâyelerinin bir bütünlük arz ettiğini de belirtmeliyiz. İlk hikâyelerinden olan "Yemek Yemiyen Adam" (Şehid) ile 1967 tarihinde yayımlanan "Mühendis" adlı hikâye arasındaki benzerlik bu bütünlüğün en açık örneklerinden sadece biridir. Ölüm, sır, vehim, varlığın gizli olan 'yanlarına ulaşma arzusu ve psikolojik derinliği olan hikâyeler, kırk yılı aşkın (1928- 1971) bir zaman dilimine yayılmıştır. Son dönemlerinde yazarın kaleme aldığı bazı hikâye metinlerinde (özellikle 1967 ve 1971) tezli bir anlatım, belli bir mesajı açık bir biçimde ortaya koyma, olay örgüsünün tabii neticesi olan mesajın yerine, mesajın şekillendirdiği vakıalar icad etme, yazardaki değişme çizgisi olarak dikkati çekmektedir. Buna mukabil, Necip Fazıl'ın hikâyeler yayımladığı yıllardan itibaren günümüze doğru geldikçe Türk hikâyeciliği, önemli değişiklikler geçirmesine rağmen, o, bu yeniliklere yönelmemiştir.

....

Hikâyelerin, yazarın hayatı ve çevresi ile belli bir ölçüde de olsa, ilişkisi bulunmaktadır. Fiktif olma özelliği edebi metinler için esas olmakla beraber, onların hayat ve çevreyle ilişkisi bu vasıflarını ortadan kaldırmaz. Bir kısım hikâyecilerimizde olduğu gibi, Necip Fazıl da, bazı yaşanmış olayları, dinlediği

maceraları hikâyelerinin olay örgüsünde kullanmıştır. Ayrıca, arkadaş çevresinde yer alan bir kısım kişilere, ad ve özelliklerinde değişiklikler yapmak suretiyle şahıs kadrosu içinde yer verdiğini söyleyebiliriz. Biraz zorlamayla da olsa, bu ilişkiyi hikâye metinlerinden hareketle tespit etmek mümkün. "Bir Yalnızlık Gecesinde Vehimleri"nde büyükbaba silueti, "Rehinlik Maymun"da Sülün Baki, kumar tutkusunun mistik boyutlarının verildiği hikâyelerdeki hasta kumarbaz tipi, bunlardan sadece birkaçıdır. Burada, sadece iki hikâyedeki olay örgüsüyle yazarın iki hatırası arasındaki örtüşmeye dikkat çekmek istiyoruz. Bu hikâyeler: "Surat" ve "Mühendis". İkisi de 1967 tarihinde yayımlanmış.

"Surat" Hikâyesindeki ressam ve yaptığı resmin hatırası, yazarın diğer bir kitabında şu şekilde karşımıza çıkar: "Bir sabah salona girdiği vakit, Bedri Rahmi'yi koltuğuna gömülü, duvardaki tabloya deli gözlerle, sabit ve hareketsiz bakarken görmüştü:

-Hayrola, Bedri! O ne bakış öyle, kendi eserine? .

-Düşündüğüm bir şey var?

-Neymiş o düşündüğün?

-Göz ve görmek... Görmek nedir diye düşünüyorum.

Yukarıda kısa bir bölümünü aldığımız hatıranın tamamıyla "Surat" hikâyesi karşılaştırıldığında ressamın Bedri Rahmi olduğu, diyalogların da, bazı değişikliklere uğrayarak aktarıldığı daha açık bir şekilde görülmektedir. "Babiâli" adlı eserdeki, "Göz ve görmek... Görmek nedir diye düşünüyorum!" cümlesi "Surat" hikâyesinde: "Göz nedir, görmek nasıl oluyor, diye düşünüyorum!" (s.146) şeklindedir.[12] "Mühendis" adlı hikâyede ise, Zonguldak'taki kömür ocaklarından birinde meydana gelen "çöküntü" olayı anlatılır. Benzer bir olay Zonguldak'ta yazarın başından geçmiştir. Başından geçen bir attan düşme olayını Necip Fazıl şu şekilde anlatır:

"Saatlerce baygın yattı; ayıldığı zaman Zonguldak valisini ve daha birçok hatırı sayılır kimseyi başucunda buldu. Kendisini meçhul bir işçinin, suni teneffüs yaparak ve sırtlayıp köşke getirerek kurtardığını söylediler. Aradı, taradı, bağırttı, çağırıttı, fakat HIZIR'ı andırır bu adamı bulamadı."

Bu olay, hikâyede değiştirilerek kömür ocağı çöküntüsü olmuş. Hızır denen ve hiç kimsenin tanımadığı kurtarıcı kişi, olay örgüsünün başkahramanı mühendisi çöküntü altından çıkardıktan sonra bulunamamıştır. Böylece Zonguldak ilinin kömür ocağını çağırıştırma fonksiyonundan yararlanılmış ve olay örgüsü buna göre yeniden düzenlenmiştir.

Bu iki örnekte görüldüğü gibi, Necip Fazıl hikâyelerine konu olabilecek malzemeyi, değişik kaynaklardan elde etmiştir. Bunlardan bazılarını yakın çevresinden ve gözlemlerine bağlı olarak seçerken, bir kısmının malzemesini kendi hayat ve çocukluk hatıralarından çıkarmıştır. Onun hikâyelerini farklı kılan bu malzemelerden ziyade, onları ortaya koyma biçimidir.[13]

Dipnotlar:

[1] Sezai Karakoç, 'Som Mermer Gibi', Diriliş, 27 Mayıs 1983'ten naklen, Maveria, Necip Fazıl'a Rahmet Özel Sayı, 80-81-82, Temmuz-Ağustos-Eylül 1983, s: 244.

[2] İbrahim Kavaz, Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği Ve Hikâyelerinde Temalar, Yedikiklim Dergisi

- [3] Hüseyin SU, Kendini Arayan Ben'in Öyküleri, Hece Dergisi, Sayı: 97, Ocak, 2005, sayfa: 441
- [4] Sevinç Çokum, Ruh Burkuntularından Hikâyeler, Türk Edebiyatı Dergisi NFK Özel Sayısı, 1983
- [5] İsmail Demirel, Metafizik Derinlikten Toplumsal Eleştiriye: Necip Fazıl Hikâyesi
- [6] Adem İşcan, Necip Fazıl Kısakürek'in " Eski Elbiselerin Hafızası" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme
- [7] Hüseyin Su, Kendini Arayan Ben'in Öyküleri, Hece Dergisi, Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı
- [8] Adem İşcan, Necip Fazıl Kısakürek'in " Eski Elbiselerin Hafızası" Adlı Hikâyesi Üzerine Bir İnceleme
- [9] İbrahim Kavaz, Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği Ve Hikâyelerinde Temalar, Yedikiklim Dergisi
- [10] İbrahim Kavaz, Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği Ve Hikâyelerinde Temalar, Yedikiklim Dergisi
- [11] A. Vahap Akbaş, Necip Fazıl'ın Hikâye ve Romanları
- [12] Necip Fazıl Kısakürek, Babıâli, B.D. Yayınları
- [13] İbrahim Kavaz, Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği Ve Hikâyelerinde Temalar, Yedikiklim Dergisi